

Szakjelentés

Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Hittanár-nevelőtanár (vallástanár) osztatlan szak

Összeállította:

Dr. Hodossy-Takács Előd

egyetemi docens

szakfelelős

Debrecen, 2018. május 29.

ELŐJÁRÓ TERMINOLÓGIAI MEGJEGYZÉS: A elmúlt időszakban számos kifejezés honosodott meg Magyarországon a valláspedagógia területén szak- illetve képzési névként, valamint szakképzettségként. Beszélünk vallástanárról, hittanár szakról, hitoktatóról, katechétáról, hittanoktatóról, valláspedagógusról. Az egyértelműség kedvéért a következő jelentésben minden alkalommal a köznyelvben, legalábbis az egyházi szóhasználatban a szakhoz legszorosabban kapcsolódó terminust használom, tehát vallástanár szakról, és vallástanárokról fogok beszélni.

A szak helyzetének áttekintése

A Debreceni Református Hittudományi Egyetem képzési kínálatában a vallástanárok pályára állítása a legösszetettebb, az elmúlt negyedszázad során a legtöbb változáson átesett program volt. Korábban a DRHE ezt a tevékenységet kizárólag Szegeden, kihelyezett vallástanári tanszék keretei között végezte, majd megkezdődött az oktatás ezen a területen Debrecenben is. A magyar felsőoktatás Bologna rendszerű átszervezése nyomán létre kellett hozni az alapszak+mesterszak struktúrájú képzés (katechéta – lelkipásztori munkatárs BA + hittanár MA). Szegeden a képzés időközben szüneteltetésre került. Az osztatlan tanárképzés (ismételt) bevezetése a DRHE-n is újratervezést igényelt, jelenleg ebben a formában folyik a vallástanárok képzése, a régi MA képzés kivezetése fokozatosan történt meg. A nappali képzés mellett levelező formában különböző rövidített képzéseket hirdetünk, így már korábban megszerzett lelkipásztori, katechéta, más tanári, vagy tanítói oklevél birtokában jelentkezők, korábban megszerzett szakképzettségük és kompetenciáik automatikus elismerése miatt eltérő képzési idő alatt szerezhetik meg oklevelüket.

Ebből a rövid áttekintésből is látszik, hogy a szak folyamatosan változott, a képzésre rányomta bélyegét a jogszabályi környezet alakulása (Bologna), az egyházon- ill. az intézményen belüli koncepciók változása (Szeged), illetve a zsinati jogalkotás, mely végül elfogadta a ma is hatályos követelményrendszer körvonalait meghatározó KKK-t. Nyilvánvaló, hogy ilyen mértékű sodródás alapvetően meghatározza egy szak helyzetét. Megjegyzendő, hogy a változások során kialakult pozitív eredmények megmaradtak, ezek közül ki kell emelni a Debreceni Egyetemmel való együttműködést, ami számos pilléren nyugszik, de a tanárképzés ezek között meghatározó helyet foglal el, valamint a Bologna-rendszer jegyében létrehozott alapszakos (KLM) képzést, ami máig fontos belső kapcsolódási pont a vallástanárképzés számára.

Jelentkezési és felvételi adatok

A vallástanárképzés kevés hallgatót vonz. A korábbi MA képzésben nappali tagozaton évente 1-2 fő kezdte meg tanulmányait, a levelező képzés ennél népszerűbb volt, 2013 tekinthető a

legsikeresebb évnek, ekkor 34 hallgató iratkozott be. Ezt követően három, illetve öt fő kezdte meg tanulmányait MA képzésben, itt utoljára 2016-ban volt beiskolázás, 20 fővel.

A jelenlegi osztatlan képzés létszámai sem magasak. Nappali tagozaton 2016-ban a jelenleg legnagyobb csoport indult, ez öt főből áll. 2017-ben egy hallgató sem iratkozott be nappali tagozatra (felvételt ketten nyertek). Levelező képzésben 2017. őszén 18-an kezdték meg tanulmányaikat, ők valamilyen rövidített képzésben vesznek részt, legtöbbször lelkészi képzettségük mellé kívánnak vallásstanári képzettséget szerezni. A jelek szerint, a 2018. évi felvételi eljárásban eddig tapasztalt jelentkezések alapján, ez a tendencia folytatódni fog, tehát *arra számítok, hogy a közeljövőben legtöbb hallgatónk már lelkészi végzettség birtokában fog jelentkezni a szakra, levelező tagozatra. Ez a jellegzetesség alapvetően meghatározza a szak helyzetét, és egyértelmű hatással van a képzés szervezésére, a hallgatókkal történő kapcsolattartásra, valamint a tehetséggondozásra is.*

Lemorzsolódás tekintetében a kifutó, illetve legnagyobb részt már kifutott MA képzés esetében, 2016-ban volt a levelező tagozaton számottevő veszteség, ekkor húsz főből öten estek ki, de ebből a számból négyen saját bejelentéssel szüntették meg tanulmányaikat. Kérdés, hogy közülük később lesznek-e olyanok, akik majd ismét megpróbálkoznak a képzéssel: ha ez előfordul, számukra a tanegységbeszámítás jelenthet könnyítést. Az osztatlan képzésben az elmúlt években lemorzsolódás *nem fordult elő.*

2018. tavaszán azonosításra és értékelésre kerültek a kiugróan magas- illetve alacsony eredménnyel teljesített tárgyak. Erről a Teológiai Intézet oktatói intézeti értekezlet keretében tájékoztatást kaptak (2018. május 22., az értekezletről emlékeztető készült), további beavatkozásra azonban nem volt szükség.

Nyelvvizsgahiány miatt nem vehette át diplomáját 2016-ban egy fő (tíz végzettből), 2017-ben pedig három fő (nyolc végzettből). *A tendencia figyelmet érdemel.*

Hallgatói elégedettség

A hallgatói elégedettség felmérése kérdőíves felméréssel történt, melyet hallgatói fórum követett 2018. május 9-én (a fórumról emlékeztető készült).

A kérdőíves felmérés 43 kérdésre terjedt ki az intézménnyel való elégedettség területén. Vallásstanár szakosok közül 16-an vettek részt a felmérésben, ez a szak létszámához mérten kimondottan magas szám. A válaszok között a helyzet már nem ilyen pozitív, minden kérdéskörnél jelentős volt a hiányzó válaszok száma (tehát a kérdőív kitöltői jellemzően sok kérdést átugrottak, vagy „nincs információ” választ adtak). A legtöbb területen a vallásstanár szakos hallgatók által adott válaszok megközelítőleg együtt mozogtak az intézményi átlaggal. Egy elemet azonban

fontosnak tartok kiemelni az intézményi stratégia szempontjából: *a vallástanár szakos hallgatók nagyon pozitívan nyilatkoztak arról, hogy kezdenének-e újabb képzést a DRHE-n, ezen a téren messze az intézményi átlag fölött foglaltak állást.*

A fórum során a hallgatók fontos észrevételeket fogalmaztak meg a gyakorlatok vonatkozásában: szeretnének minél valósabb helyzeteket megismerni. Ez minden szakon kérésként jelentkezett, a vallástanár szak szempontjából jó gyakorlatként nyugtázták, hogy 2018. őszén szerveztünk gyakorlati jellegű alkalmat számukra vidéki, nem egyházi fenntartású iskolába is (Hajdúbagos, Ped. folyamat tárgy keretében, Dr. Molnár-Tamus Viktória vezetésével). A hallgatók több kérést is megfogalmaztak, ezek közül a vallástanár szakos hallgatókat a kollégiumra vonatkozó kérdések (fénymásolás, kézikönyvtár) mellett az ösztöndíjak kiszámítási módja érintette hangsúlyosan.

Tehetséggondozás

A DRHE Pedagógiai és Pszichológiai Tanszékének szakmai irányításával a 2016/2017-es tanév őszi félévében két tehetségmérés történt az első évfolyamos hallgatók között (65 fő). Elsőként októberben Raven-teszttel szűrték a kiemelkedően magas intelligenciával rendelkező hallgatókat (24 fő, ebből négy fő hitéleti szakos, ebből egy fő hittanár-nevelő szakos), majd novemberben a Renzulli-Hartmann skála segítségével azonosítottak „tehetségeket” (kilenc fő, ebből egy fő hittanár-nevelő szakos). 2017/2018-ban a mérési adatok a belépő hallgatók körében: 75 fő, ebből 15 fő hitéleti szakos. A kiszűrt, a mérés alapján kiemelkedően tehetségesnek számító hallgatók között nem volt hittanár-nevelő szakos.

A 2016/2017-es tanév intézményi TDK-konferenciáján hittanár-nevelő szakos hallgató nem szerepelt előadással, a XXXIII. OTDK-n egyetemünkről hittanár-nevelő szakos hallgató nem szerepelt. A 2016/2017-es tanévben hittanár-nevelő szakos hallgató nem regisztrált TDK-kurzusra, a 2017/2018-as tanév őszi félévében viszont egy fő (Klément-Balla Zsófia) részt vett ilyen jellegű tehetséggondozásban. A DRHE-n a tehetséggondozás elsősorban a nappali tagozatos hallgatókat célozza. Az alacsony nappalis összlétszám (<10 fő) miatt a fenti értékek nem tekinthetők meglepőnek.

Záróvizsgák tapasztalatai

A szakon a záróvizsgákba bekapcsolódik a DE illetékes egysége is, a tanárképesítő vizsgák alkalmával az elnök minden alkalommal a DE képviselőjében van jelen. A záróvizsgák keretében a hallgatók először a teológiai tárgyakból tesznek vizsgát és megvédik szakdolgozatukat, a tanárképesítő vizsgára csak ezt követően kerül sor.

A záróvizsgákhoz kapcsolódó kérdőíves felmérés meglehetősen nagy elégedettséget mutatott a hallgatók körében, az elméleti alapozással és a gyakorlati felkészítéssel kapcsolatban egyaránt jellemzően pozitív véleményeket fogalmaztak meg. Ami azonban a képzés szempontjából talán a legfontosabb, hogy a hat válaszadó véleménye nagyon tudatos elhelyezkedési célról árulkodik: a hallgatók jellemzően a végzés előtt megkezdték az álláskeresést, diplomájuk területén (esetleg a szakhoz kötődő, de alacsonyabb szintű diplomával is betölthető állást is elfogadnak). Ez alól nem volt kivétel a válaszadók között. A másik fontos észrevétel: *regionalitás hangsúlyozása*. Valamennyi hallgató Debrecenben, vagy a régióban kíván elhelyezkedni. Ez a szempont ismét arra mutat, hogy érdemes a szak hallgatói számára további képzéseket tervezni.

Végzett hallgatók elégedettsége

Az elégedettség felmérése ezen a területen is kérdőíves formában történt meg. A kérdőívet összesen három végzett hallgató töltötte ki, így ezek a az eredmények csak korlátozottan hasznosíthatók a szak fejlesztése szempontjából. Két megállapítást azonban véleményem szerint érdemes kiemelni:

- i. a hallgatók igénylik a gyakorlatias szemléletű oktatást, legalább annyira, mint a gyakorlatokat. Ez nem meglepő, hisz aktív munkaerőpiaci szereplők, akik látnak mindennapi-gyakorlati élethelyzeteket.
- ii. jól körülhatárolták azokat a tárgyakat, ahol a legtöbb, gyakorlatban hasznosított ismeretet szereztek a képzés során (kiemelkedett: bibliai kortörténet, énektanítás).

Szak oktatóinak helyzetértékelése

2018. május 22-én intézeti értekezlet keretében C-SWOT analízis készült a teljes oktatói kör bevonásával. Ennek összefoglaló eredményei a következők (további részletek: Emlékeztető):

Belső korlát - létszám csökkenése - oktatók jelenléte - megváltozott motiváció, egyházi/társadalmi valóság figyelmen kívül hagyása	Külső korlát - életpályamodell hiánya - református felsőoktatás szétaprózottsága - lelkészi anyagi problémák - HITOKTATÁS JELENLEGI SZABÁLYOZÁSA
Erősség - teljes oktatói spektrum - kvalifikált oktatók magas számaránya - nemzetközi kapcsolatok	Gyengeség - oktatói együttműködés hiánya (egymás el nem ismerése) - oktatói túlterheltség - KREDITRENDSZER, ÓRAHÁLÓ ÖSSZEHANGOLATLANSÁGA - levelező lelkészképzés hiánya - hallgatói együttműködés hiánya
Lehetőség - további diplomák felkínálása szakirányú képzésben - SZAKPÁROK INDÍTÁSA - gyakorló helyek, gyakorlatok határfokának javítása - épület belakása - nemzetköziesítés - referálás	Veszély - hallgatók elvesztése felkészülésük kritikus szakaszában - Exmisszió visszaállítása - hallgatóktól érkezett visszajelzések elhanyagolása - mentorlelkészek felkészületlensége

Jól látszik, hogy a valamennyi hitéleti képzésre jellemző eredmények mellett a szak oktatói több olyan területen is tisztában vannak a kihívásokkal és feladatokkal, melyek kimondottan, vagy legalábbis hangsúlyosan a vallástanárok képzésére jellemzőek, ezeket a táblázatban KAPITÁLIS SZEDÉSSSEL jeleztem. A külső korlátként említett szabályozási kérdés több területet érint, a szak helyzetét ezen belül alapvetően a zsinati KKK-k határozzák meg. Ezekhez minden tekintetben igazodunk. Az óraháló összehangolási gyengesége a vallástanárképzésben főleg a más szakokkal történő összehangolás nehézségét jelenti, tehát ez inkább órarendi nehézség. A kevés vallástanár hallgató (nappali tagozat) a tanórák legnagyobb részén egy másik szak, vagy akár egy másik intézmény (DE) hallgatóival van együtt, ez nem ritkán megoldhatatlan nehézséget jelent (pl. ugyanakkor van egy lelkész szakosokkal együtt teljesítendő kötelező óra a Kálvin téren, amikor PP kurzuson kell részt venniük a DE hallgatóival közösen). *A lehetőségként azonosított szakpáros képzések tervezése esetén erre különösen figyelemmel kell lenni.*

Intézményfejlesztési terv szakra vonatkozó célkitűzéseinek teljesülése

A DRHE Intézményfejlesztési tervének (2015-18) főbb akciótervei közül több is érintette a szakot, ezek közül legfontosabb, a két teológiai intézet összeolvadása, valamint ehhez kapcsolódóan a TO és az intézet feladatainak tisztázása (21.4-5) lezárult, a képzés szervezésében fennakadást ez nem okozott. Szintén általános, de nevesített cél volt a TDK aktivitás növelése (12.1), ez az alacsony nappali tagozatos képzési létszám miatt akadozva valósul meg a vallástanárképzés területén, és amíg a hallgatók döntő része valamelyik rövid, levelező képzést teljesíti munkája mellett, ebben jelentős elmozdulás aligha várható. Az általános célok mindegyikéről elmondható, hogy időarányos teljesülésük hatása a szak vonatkozásában együtt jelentkezik a többi hitéleti szakkal (pl. kommunikációs téren, a romológia bevezetése, nemzetköziesítés, stb.).

A csoportos szakmai gyakorlat alatti, 15 órás gyakorlótanítás bevezetése (2.11) a nappali képzés esetén nem jelent problémát, a vonatkozó kurzust (G022) az osztatlan képzés rendjében a nyolcadik félévben fogják teljesíteni a most másodéves hallgatók. Ezen a területen a nehézséget a képzés legfőbb jellegzetessége jelenti, vagyis a nappalis csoportok kis létszáma és a levelező képzés szétaprózottsága. Nappali tagozaton az egy-két fős csoportok esetében az órákhoz kapcsolódó csoportos reflexió értelemszerűen nem valósulhat meg a kívánt mértékben, bár a vonatkozó kurzus (G022) elvileg ezzel számol, és ez lenne a tulajdonképpeni cél. A levelezősök, akik különböző hosszúságú képzésekben vesznek részt, szintén kis csoportokat adnak ki, esetenként csak egy-két főt (kivétel: lelkészi végzettségre épülő rövid képzés). Ők egyébként minden gyakorlat esetén leginkább a lakóhelyük közelségét igyekeznek előtérbe helyezni. Ahol nagyobb csoport van

együtt (pl. nappali tagozaton a jelenlegi másodév), ez nem probléma, itt a hallgatók a csoportos követelményeknek értelemszerűen csoportban tesznek eleget (pl. Ped. folyamat kurzus, melynek része iskolai hospitálás is), ezek a csoportos gyakorlati kurzusok náluk működhetnek igazán hatékonyan és jól. Folyamatban van az egyes gyakorlatokhoz kapcsolódó új leírások elkészítése és rögzítése, ezt a Gyakorlati Teológiai Tanszék munkatársai végzik, a vonatkozó frissített leírások jelen tanév végéig (2018. június folyamán) elkészülnek. A gyakorlatok lebonyolításához kapcsolódó szakmai feladatok ezen a tanszéken jelentős leterhelést jelentenek, a vidéki zárótanításokon történő részvétel számottevő. Ezek száma a levelezős hallgatók miatt magas, a vidékről konzultációkra ingázó hallgatók igyekeznek lakóhelyükhöz minél közelebbi gyakorlóhelyre menni, ami viszont a debreceni oktatók számára jelent nehézséget, amikor a gyakorlóhelyet keresik fel (2018. tavaszi félév: 30 zárótanítás, ebből 18 Debrecenen kívül).

Összefoglaló megállapítások, tervek, kitekintés

A bevezetőben ismertetett gyakori változások időszaka reménység szerint lezárult a vallásanárképzés területén. Egy új feladat körvonalazódott az elmúlt időszakban, mely a képzési kínálat bővülésével jár együtt: előttünk áll a szakpárban folytatott képzések beindítása. A DRHE saját hatáskörben kívánja megszervezni a vallás-angol szakpárt, valamint a Debreceni Egyetem képzési kínálatához igazodva, a DE BTK szakjai közül három szakkal tervezünk közös szakpárt (magyar, német, történelem).

Elodázhatatlan feladatnak tűnik, hogy évről évre egyre több olyan PP tárgyat hirdessünk és oktassunk a DRHE Kálvin téri Campusán, ami jelenleg a DE-en kerül meghirdetésre. Erre vonatkozóan biztató lépések történtek, a DRHE pedagógia-pszichológia tanszéke a szakmai hátteret egyre nagyobb mértékben biztosíthatja a jövőben. Különösen fontos ezen a területen az említett tanszék minősített oktatókkal történő stabil ellátása.

Bízunk abban, hogy az előttünk álló időszakban a kiszámítható fejlődés útja következik, melynek alapjait a következő szempontok következetes érvényre juttatása jelentheti:

1. valós igényekből eredeztetett fejlesztési célok megfogalmazása;
2. a Tiszántúl gyülekezeteivel és iskolarendszerével fenntartott szoros kapcsolat;
3. a szakpáros képzések átgondolt bevezetése, az ebből fakadó esetleges fejlesztési igények biztosítása (informatikai, személyi);
4. a lelkesítő végzettség birtokában jelentkező levelezős hallgatók külön figyelmet érdemelnek, hisz ők alkotják a sokszínű hallgatói közösség legnagyobb csoportját;
5. figyelni kell a képzésben részt vevő hallgatókra, akik megfelelő kínálat esetén szívesen folytatnának további tanulmányokat a DRHE-n;

6. a levelező képzésben a hallgatók igénylik a gyakorlatias szemléletű oktatást;
7. folyamatosan külön figyelmet érdemel a nyelvvizsgákra történő felkészülés, hogy a hallgatók a záróvizsga után átvehessék diplomájukat;

ÉRTÉKELŐ ZÁRADÉK

Mindezek alapján nyilatkozom arról, hogy jelen pillanatban a szak az akkreditációs követelményeknek megfelel. A szak fejlesztése folyamatos, rendelkezünk világosan megfogalmazott, reális fejlesztési célokkal. A megfogalmazott célok és akciótervek, valamint más formában meghatározott elvárások időarányosan teljesülnek.

A szak, véleményem szerint, jelenleg nem szorul minőségbiztosítási beavatkozásra, de a folyamatos monitoring továbbra is szükséges.

Hodossy-Takács Előd

szakfelelős